

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA AGROBIOLÓGIE A POTRAVINOVÝCH ZDROJOV
1131430

História Národného žrebčína Topolčianky

(Bakalárska práca)

Študijný program: Manažment živočíšnej výroby
Študijný odbor: 4179700 Živočíšna produkcia
Školiace pracovisko: Katedra špeciálnej zootechniky
Školiteľ: Doc. Ing. Marko Halo, PhD

Nitra 2011

Erik Šramko

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA AGROBIOLÓGIE A POTRAVINOVÝCH ZDROJOV**

HISTÓRIA NÁRODNÉHO ŽREBČÍNA TOPOĽČIANKY

Názov záverečnej práce: História Národného žrebčína Topoľčianky

Označenie záverečnej práce: bakalárska práca

Jazyk, v ktorom sa práca vypracuje: slovenský

Študent: Erik Šramko

Študijný program: Manažment živočíšnej výroby

Študijný odbor: Živočíšna produkcia 4179700

Školiace pracovisko: Katedra špeciálnej zootechniky

Školiteľ: Doc. Ing. Marko Halo, PhD

Vedúci školiaceho pracoviska: prof. Ing. Ondrej Debreceni, CSc.

Dátum schválenia:

.....
podpis vedúceho školiaceho pracoviska

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Podpísaný Erik Šramko týmto vyhlasujem, že bakalársku prácu na tému *“História Národného žrebčína Topolčianky“* som vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak hore uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 13.5. 2011

.....

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcemu bakalárskej práce
Doc. Ing. Markovi Halovi, PhD. za
odborné vedenie, metodické rady i za
jeho osobný prístup, ktoré mi poskytol
pri vypracovaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

Šramko Erik : História Národného žrebčína Topoľčianky. Bakalárska práca, Slovenská poľnohospodárska univerzita. Fakulta agrobiológie a potravinárskych zdrojov, Katedra špeciálnej zootechniky. Vedúci bakalárskej práce: Doc. Ing. Marko Halo, PhD. Nitra: Fakulta agrobiológie a potravinárskych zdrojov SPU, 2011, s. 54.

Práca prináša poznatky o vzniku, vývoji a chove plemenných koní v Národnom žrebčine Topoľčianky od roku 1921 až po súčasnosť.

V prvej časti autor zasahuje až do obdobia 18. a 19. storočia., kedy v bývalej Rakúsko-uhorskej monarchii začínal najväčší rozmach riadeného chovu koní. Postupne rozoberá jednotlivé etapy vývoja Národného žrebčína, kde zvláštnu pozornosť venuje práve vzniku Československého štátu. K tomuto obdobiu sa viaže zriadenie Štátneho žrebčína, ktorého hlavná úloha spočívala v šľachtení a chove vzácných teplokrvných plemien koní. V bakalárskej práci sú uvedené zmeny oficiálnych názvov žrebčína počas celej jeho histórie. Ako štátny podnik so štatútom národného centra chovu a šľachtenia koní v Slovenskej republike funguje Národný žrebčín od roku 1993. Dôležitou súčasťou histórie žrebčína je aj obdobie prípravy a výstavby chovateľských zariadení. Autor kladie dôraz aj na prepojenie rastlinnej a živočíšnej výroby potrebám chovu koní. Začiatky päťdesiatych rokov patrili vzniku odbornej školy pre výchovu jazdcov a chovateľov koní, ktorá výrazne prispela k rozvoju športovej činnosti ako sú dostihy, parkúr, drezúra, záprahy a voltíž. Práca zahŕňa aj poznatky o vzniku hipologického múzea, o významných akciách a úspechoch Národného žrebčína Topoľčianky.

Druhá časť bakalárskej práce podrobne popisuje jednotlivé plemená koní chované v Národnom žrebčine Topoľčianky. Je ním lipicanský kôň, arabský kôň, slovenský teplokrvnik a huculský kôň. Popri každom popise je obsiahnutá celková história vzniku plemena a história chovu v Národnom žrebčine. Zároveň autor uvádza zástupcov chovaných plemien s ich charakteristikou, ktorá popisuje celkový vzhľad a charakter uvedených plemien. V závere práce je zdôraznený význam Národného žrebčína Topoľčianky, ktorý predstavuje obrovské kultúrne, spoločenské a historické dedičstvo našej krajiny.

Kľúčové slová: národný žrebčín, lipican, arabský kôň, huculsky kôň, slovenský teplokrvnik.

ABSTRACT

This work sessions brings knowledges about formation, evolution and livery in Topoľčianky National Stud Farm since 1921 until now.

In the first part author is intervening to the periods of 18 and 19 cenutrys when in last RU monarchy had begin the most expansion of controlled livery. He gradually analyses each of evolution period NZ where he pay special attention to formation of CZrepublic. The creation of State stud farm was in these times and his mainly case was in top cross and livery of infrequent homoiothermic breeds of horses. In this work session are shown changes of oficial names od stud farm throught all of his history. As the state concern with bylaw od national centre of livery and top cross of horses in Slovak republic has exist since 1993. The important part of history stad farm is the session of preparation and builiding for livery. Author accentuates on interfacing of production of plants and [animal husbandry](#) to needs of horses. The beginings of 50. belonged to creation of specialistics school for horsemen education and breeders education what contributed to expansion of sports activities like truf, jumping, dressage, driving, vaulting. The work session includes also knowledges about the creation od hipologics museum, about the important actions and achievements od Topoľčianky National Stud Farm.

The second part of this work describes each of breed keeping in Topoľčianky National Stud Farm lipizzaner, arabian, slovak warmblood and hucul. Next to the each decription is history of formation of breed and history of his breeding in Topoľčianky National Stud Farm. At the same time author indicates agens of keeping breeds with their characteristic which describes general aspects and character of inscribed breeds.

In the end of this work is highlighted import of Topoľčianky National Stud Farm which represents the huge cultural, social and historical accretion of our country.

Key words: national stud farm, lipizzaner, arabian, slovak warmblood, hucul.

Obsah

Abstrakt	5
Obsah	7
Zoznam skratiek a značiek	8
Zoznam tabuliek	9
Úvod	10
1 Cieľ práce	12
2 Metodika práce	13
3 Národný žrebčín Topoľčianky	14
3.1 História	14
3.2 Oficiálne názvy žrebčína.....	16
3.3 Riaditelia žrebčína.....	17
3.4 Poľnohospodárska výroba.....	18
3.5 Športová činnosť.....	18
3.5.1 Dostihová činnosť.....	20
3.5.2 Drezúra.....	21
3.5.3 Parkúr.....	23
3.5.4 Záprahy.....	24
3.5.5 Voltíž.....	26
3.5.6 Všetranosť.....	27
3.6 Hipologické múzeum Národného žrebčína Topoľčianky.....	27
3.7 Akcie spojené s Národným žrebčínom Topoľčianky.....	28
4 Chov jednotlivých plemien koní v Národnom žrebčine Topoľčianky	30
4.1 Lipican.....	30
4.2 Arabský kôň.....	35
4.3 Slovenský teplokrvník.....	42
4.4 Huculsky kôň.....	46
5 Záver	52
6 Použitá literatúra	53

Zoznam skratiek a značiek

H. I. F. - Hucul International Federation

L. I. F. - Lipizzan Internatinal Federation

I. S. G. - International Shagya – araber Gesellschaft

WAHO - World Arabian Horse Organization

Zoznam tabuliek

<i>Tabuľka 1:</i> Stav koní v jednotlivých chovných stádach v septembri 1944.....	19
<i>Tabuľka 2:</i> Stav koní jednotlivých chovných stád po návrate v máji 1945.....	20
<i>Tabuľka 3:</i> Stupne obtiažnosti a výšky prekážok.....	23
<i>Tabuľka 4:</i> Základné telové miery lipicanského koňa.....	35
<i>Tabuľka 5:</i> Základné telové miery arabského čistokrvného koňa.....	42
<i>Tabuľka 6:</i> Základné telesné rozmery slovenského teplokrevníka.....	45
<i>Tabuľka 7:</i> Základné telové miery huculského koňa.....	49
<i>Tabuľka 8:</i> Žriebätá narodené v 90. ročnej histórii žrebčína.....	50

ÚVOD

„Ach, ako mi je len krásne na duši, - vzdychol pri dôverne známých úkonoch, pri dotyku predmetov, ktoré kedysi brával do ruky dennodenne. Po chvíli vysadol na koňa, poláskal ho po nádhernej hladkej šiji, stlačil stehnami a vyrazil. P rokoch ho opäť zachvátil neopísateľný pocit slasti. Jeho telo sa prispôbovalo rytmu koňa. Nozdrami hlboko vdychoval vzduch slobody. Vybehol na zelenú lúku, cválal po nej a bolo mu jedno kam, nechal sa unášať vôľou koňa. Niesli sa tak hladko, akoby necválal po zemi, ale leteli v oblakoch.“

Ladislav ONDRIŠ

Kôň je krásne a ušľachtilé zviera. Stretnutie s ním obyčajne poskytne človeku nádherný a nezabudnuteľný zážitok. Podobné pocity opisuje Ladislav Ondriš vo svojom románe Zia.

V minulosti patril kôň neodmysliteľne k životu ľudí a vo veľkej miere ovplyvňoval jeho činnosť. Bol najpotrebnejším pomocníkom pri ťažkej práci, pomáhal pri orbe, pri zväzaní dreva, či slúžil ako dopravný prostriedok. Až oveľa neskôr ho človek začal vnímať ako spoločníka.

Mestečko Topoľčianky leží v podtribečskom regióne a túto unikátnu obec nazývajú aj perlou horného Požitavia. Nachádza sa tu viacero zaujímavých historických pamiatok, kaštieľ v anglickom parku, poľovnícky zámok a Zubria zvernica. V súvislosti s Topoľčiankami sa však mnohým vybaví v mysli práve ušľachtilé kone. Po vstupe do areálu anglického parku poteší pohľad na vynovenú budovu jazdiarne, ktorá je súčasťou Národného žrebčína. Žrebčín je známy v celej Európe chovom elitných plemien, čím si získal dobré meno doma aj v zahraničí.

Historické pramene najväčšieho rozmachu chovu koní na Slovensku zasahujú do obdobia v 18. a 19. storočí, ešte v bývalej Rakúsko-uhorskej monarchii. V roku 1918, v období osamostatnenia Československej republiky sa prejavila potreba zriadiť na území Slovenska štátny žrebčín s úlohou zabezpečovať produkciu plemenných žrebcov. Táto požiadavka bola opodstatnená, nakoľko všetky veľké žrebčiny zostali v Maďarsku. A tak 15. 10. 1921 rozhodnutím vtedajšej vlády bol zriadený Štátny žrebčín Topoľčianky. Pôdne, klimatické a

poveternostné podmienky úplne vyhovovali chovu a šľachteniu vzácnych teplokrvných plemenných koní: nonius, anglický teplokrvník, arab, lipican a hucul. Žrebčín tak úspešne nadviazal na tradície vyspelého chovu teplokrvných koní v Rakúsko – Uhorsku, čím výrazne ovplyvnil chov koní nie len na Slovensku, ale v celej Európe.

Národný žrebčín Topoľčianky je národným centrom chovu a šľachtenia koní na Slovensku, od roku 1993 je poverený vedením plemenných kníh plemien lipican, hucul a arabský plnokrvník a shagya-arab. Kone evidujú v tradičnej písanej forme, ale aj v modernej elektronickej forme, ako aj v modernej elektronickej forme pod gesciou Ing. Emila Kovalčíka, PhD. Plemenné knihy vychádzajú každých 5 rokov v knižnej podobe. Od roku 1998 vedie Centrálnu evidenciu koní pre celé Slovensko, vystavuje pasy a osvedčenia o pôvode všetkých uznaných plemien koní na Slovensku. Vedúcou útvaru je Ing. Dana Naštinská. Zároveň je aktívnym členom všetkých európskych a svetových organizácií, ktoré pri daných plemenách združujú najvýznamnejšie národné authority chovateľských a šľachtiteľských centier a zväzkov.

Činnosť Národného žrebčína je skutočne pestrá. Získal viaceré ocenenia, napr. diplom Za najlepšie génové rezervy koní, Slovak Gold Grand Prix za chovateľský produkt. Vitríny zdobí množstvo ocenení z chovateľských šampionátov všetkých chovaných plemien.

Národný žrebčín Topoľčianky sa zaraďuje medzi najvýznamnejšie svetové žrebčiny, ktorý dal Slovensku i svetu množstvo krásnych a užitočných koní a prispel k zachovaniu obrovského dedičstva národa vo forme chovu koní pre budúce generácie.

1 Cieľ práce

Na základe poznatkov z odbornej literatúry vypracovať štúdiu o Národnom žrebčine Topoľčianky a o šľachtení a chove vzácných teplokrvných plemien koní.

Cieľom práce je:

- oboznámenie s históriou a súčasnosťou Národného žrebčína,
- charakteristika jednotlivých chovateľských zariadení,
- popis športových aktivít,
- informácie o podujatiach a akciách,
- popis a história chovaných teplokrvných plemien koní v Národnom žrebčine,
- chovateľský a šľachtiteľský význam Národného žrebčína vo svete.

2 Metodika práce

Informácie použité k danej problematike boli čerpané z odbornej literatúry, časopisov a internetových zdrojov.

Spracované informácie sú rozdelené do týchto okruhov:

- História Národného žrebčína Topoľčianky
- Poľnohospodárska výroba
- Športová činnosť
- Hipologické múzeum Národného žrebčína Topoľčianky
- Akcie spojené s Národným žrebčínom Topoľčianky
- Chov jednotlivých plemien koní v Národnom žrebčine Topoľčianky

3 NÁRODNÝ ŽREBČÍN TOPOĽČIANKY

Rok 1293 je rokom „rodného listu“ mestečka Topoľčianky. Tento údaj sa nachádza v listine obchôdzky majetkov Nitrianskej kapituly, ktorá zaznamenáva ich bohatú historickú minulosť. Najväčšou dominantou obce je národná kultúrna pamiatka kaštieľ spolu s nádherným anglickým parkom, ktorý ho obklopuje. Prešiel niekoľkými prestavbami a rekonštrukciami a viackrát zmenil majiteľov. Medzi najznámejšie šľachtické rodiny, ktorým kaštieľ patril boli Habsburgovci. Po prvej svetovej vojne kaštieľ a majetky pripadli Československej republike. V rokoch 1923-1953 slúžil kaštieľ ako letné sídlo prezidenta. V súčasnosti je v ňom zriadené múzeum a zároveň sa využíva ako hotelové ubytovanie.

Posledný majiteľ J. A. Habsburg zriadil v Tribečských lesoch zvernicu. Na území Slovenska bol chov koní do tohto obdobia riadený z Uhorska. Šľachtenie teplokrvných plemien koní a produkciu žrebcov zabezpečovali štátne žrebčiny v Mezohogyesz (1784), Bábolna (1790), Radovec, Kiszber (1853), Kopčany (1765). Plemenitbu na území Slovenska zabezpečovali žrebčince Bojná (1855), presunutý po vybudovaní do Nitry (1900), Rimavská Sobota (1884) a Prešov (1859). Žrebčiny a žrebčince boli zariadenia vojenského charakteru a nachádzalo sa v nich 383 plemenných žrebcov. Na území Slovenska pôsobil len Dvorný žrebčín Kopčany a niekoľko súkromných žrebčínov. Počas prvej svetovej vojny boli žrebčince zrušené a prevažná väčšina plemenných žrebcov bola presunutá do Maďarska. Na Slovensku zostalo len 161 menej kvalitných žrebcov. Z tohto dôvodu bola obnovená činnosť žrebčincov v Nitre a v Prešove. Žrebce pre zemský chov na Slovensku sa dopĺňali nákupom od súkromných chovateľov a z Čiech. V roku 1826 zostalo Slovensko bez jediného dvorného žrebčina. Z tohto dôvodu rozhodnutím Ministerstva poľnohospodárstva Československej republiky bol zriadený žrebčín V Topoľčiankach.

3.1 História

Žrebčín v Topoľčiankach bol založený 15. októbra 1921 ako štátny podnik Československej republiky, ktorá patrila k nástupníckym štátom Rakúsko-Uhorska. Vďaka čomu mala ČSR nárok na danú časť kultúrneho dedičstva, ktorými boli ušľachtilé plemená koní.

Ako základňa pre chov koní bola použitá budova jazdiarne vybudovaná v rokoch 1911 - 1913, ktorá bola majetkom Habsburgovcov a v súčasnosti slúži ako výcvikové stredisko a dostihová maštaľ. Priemerný stav je asi 60 koní.

Hlavnou úlohou žrebčína bol chov koní plemien *lipican*, *arab*, *anglický teplokrvík*, *hucul a nonius*. Ako prvý bol na post riaditeľa menovaný František Ludvik a túto funkciu vykonával až do roku 1933.

V rokoch 1921 až 1930 sa začínajú budovať nové chovateľské zariadenia ako príprava na kvalitný chov. Novými zariadeniami boli objekty *Hostie*, *Rybník*, *Breziny* a *Krásny majer*, ktoré boli rozmiestnené v okolí Topoľčianok a svojim krajinným charakterom vytvárali dokonalé podmienky pre chov a reprodukciu koní. V objektoch boli dokonale zosúladené technické, chovateľské a urbanistické požiadavky, ktoré boli dosiahnuté bez výrazného zásahu do charakteru krajiny.

Objekt *Rybník* je vybudovaný severne od Topoľčianok pri obci Skýcov, ktorý sa stal domovom arabského stáda. Bol vybudovaný v rokoch 1922 – 1925 a tvoria ho tri voľné maštale zoskupené do švoruhoľníka. Maštaľ prvá má kapacitu 45 koní, maštaľ druhá má 25 koní a maštaľ tretia má kapacitu 30 koní. Priemerný stav koní 140. Vedúcim strediska bol dlhší čas Jozef Haspra.

Objekt *Hostie* je vystavaný nad obcou Hostie v rokoch 1922 - 1925 a slúži na chov a ustajnenie lipicanského a huculského stáda. Nachádzajú sa tu tri voľné maštale vybudované do tvaru obráteného T. Prvá maštaľ má kapacitu 40 koní, druhá a tretia maštaľ majú po 38 koní. Priemerný stav koní 130. V tomto stredisku bol dlhoročným vedúcim terajší riaditeľ Národného žrebčína Ing. Michal Horný.

Objekt *Breziny* bol vybudovaný v rokoch 1928 – 1931. Nachádza pri dedine Žikava a v súčasnosti je využívaný ako záprahové výcvikové stredisko. Slúži aj ako odchovňa mladých žrebčiekov všetkých plemien chovaných tejto oblasti. Objekt je tvorený zo štyroch maštálí, ktoré tvoria tvar písmena H a každá maštaľ ma kapacitu 20 kobýl so žriebätami. Priemerný stav koní 170. Vedúcim strediska je Pavol Gašpar.

Pri obci Žikava sa nachádza objekt *Krásny majer*, ktorý bol v roku 1984 rekonštruovaný. Je v ňom ustajnené stádo slovenského teplokrvnika. Od roku 2003 je v ňom zriadené *Insemináčno-reprodukčné centrum* s európskym číslom. Jeho úlohou reprodukcia koní, produkcia a uskladnenie genetického materiálu pre celé Slovensko. V spermobanke je uložených až 4000 insemináčnych dávok vyberaných žrebcov. Nachádza sa v ňom 45 boxov a maštal' pre 10 koní. Priemerný stav koní je 60 kusov. Vedúcim tohto objektu je MVDr. Viliam Naštický.

3.2 Oficiálne názvy žrebčína

Žrebčín počas svojej histórie prechádzal mnohými zmenami a súčasne sa menili aj jeho oficiálne názvy:

- Štátny žrebčín Topoľčianky používaný od 15.10 1921 do 31.12. 1959,
- Štátny plemenársky ústav Topoľčianky používaný od 1.1. 1960 do 31.12 1966,
- Plemenársky podnik Topoľčianky používaný od 1.1. 1967 do 31.12. 1988,
- Štátny plemenársky podnik Bratislava k.p. Topoľčianky používaný od 1.1. 1989 do 30.8. 1991,
- Podnik pre chov koní š.p. Bratislava, Žrebčín Topoľčianky používaný od 1.9. 1991 do 28.2. 1993.

1. marca 1993 ministerstvo pôdohospodárstva *zriad'ovacou listinou č. 1405/1993-420* udelilo žrebčínu štatút národného žrebčína s názvom *Národný žrebčín, štátny podnik Topoľčianky*.

Štatút hovorí, že sa zaraďuje medzi najvýznamnejšie chovateľské centrá v Európe. Je aktívnym členom všetkých medzinárodných chovateľských organizácií. (Pavol Hudík, 2010).

Ako jeden z najvýznamnejších zariadení pre chov koní v Európe patrí k členom I. S. G. (International Shagya-araber Gesellschaft), WAHO (World Arabian Horse Organization), L. I. F. (Lipizzan Internatinal Federation) a H. I. F. (Hucul International Federation).

K novodobej histórii patrí dôležitý dátum 1. 12. 2006, kedy bola schválená a zavedená novela zákona číslo 959/2006 o prevode majetku štátu do vlastníctva inej osoby a tým pádom sa Národný žrebčín stal neprivatizovateľný.

3.3 Riaditelia žrebčína

Od roku 1921, kedy bol žrebčín založený, sa na poste riaditeľa vystriedalo viacero hipologických odborníkov :

- František Ludvik   od 1921 do 1933,
- MVDr. Ján Lukas   od 1933 do 1939,
- MVDr. Ján Zbořil   od 1939 do 1948,
- Emil Šulgan   od 1948 do 1951,
- Juraj Čertík   od 1951 do 1957,
- Ján Majerhoffer   od 1957 do 1967,
- Ing. Pavel Žikavský   1967,
- Ing. Pavel Pavlička Csc.   od 1967 do 1970,
- Ing. Štefan Čulík   od 1971 do 1978,
- Ing. Emil Dzian Csc.   od 1978 do 1989,
- Ing. Milan Šarišský   od 1989 do 2000.

Ako posledný sa na post riaditeľa nastúpil v roku 2001 Ing. Michal Horný, PhD, ktorý úspešne vedie podnik dodnes. Ako prezident H. I. F., a tiež ako člen chovateľských komisií L. I. F. a I. S. G., patrí k uznávaným hipologickým odborníkom. V mnohých významných žrebčínoch ako je Spanische Hofreitschule vo Viedni, v Lipici, v Djakove, v Piberi je poradcom chovu. Je tiež členom Vedeckej rady na Fakulte agrobiológie a potravinárskych zdrojov na Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a člen Medzinárodného grémia. V roku 2003 sa stal zakladateľom Topoľčianskej klasickej jazdeckej školy s lipicanskými žrebcami a od tej doby reprezentuje Národný žrebčín spolu a slovenský chov koní po celej Európe.

3.4 Poľnohospodárska výroba

Poľnohospodárska výroba žrebčina je zameraná na produkciu objemných a jadrových krmív pre chov koní a chov hovädzieho dobytku. Hospodári na výmere 950 ha ornej pôdy, 21 ha tvoria vinice, 9 ha záhrady a sady, 295 ha zaberajú trávne porasty. Celá rastlinná výroba je prispôbená na zabezpečenie potrebného množstva objemových a jadrových krmív, ako aj pastvy, s osobitným zameraním na potrebu ovsu a sena. Pôdny fond a intenzita rastlinnej výroby zabezpečujú sebestačnosť v produkcii krmív.

Žrebčín sa zaoberá aj chovom čiernostrakatého holšteinského plemena kráv s úžitkovosťou 9800 l mlieka na dojniciu za rok. Na farme Žikava sa v roku 2009 obnovil aj chov oviec.

3.5 Športová činnosť

Národný žrebčín rozvíjal aj športovú činnosť a v roku 1926 sa vedúcim výcviku vo výcvikovom stredisku stáva ruský emigrant Osip Osipovič Slobodinskij, ktorý sa v roku 1917 po ruskej revolúcii usadil v Topoľčiankach. V jazdeckej škole pod jeho tvrdým vedením boli položené základy drezúrnych, parkúrových, vozotajských, športových disciplín a tiež militari. Do jazdeckej školy boli prijatí štrnásťročný chlapci a tí sa museli prispôbiť tvrdému režimu. Vydržať dokázali iba odhodlaný a tvrdí jazdci, ktorí získavali úspechy a uznanie na domácich aj zahraničných kolbiskách.

V roku 1944 zo strachu pred Červenou armádou Slobodinskij ušiel.

Režim vo výcvikovom stredisku počas letného obdobia v rokoch 1926 – 1944 pod vedením Osipa Osipoviča Slobodinského

<i>Od 2:00 – 3:00 hodiny /</i>	budíček, kŕmenie, napájanie, sedlanie I. oddelenia
<i>Od 3:00 – 5:00 hodiny /</i>	jazdenie I. Oddelenia (Rakytov-Leveš, Breziny a späť do jazdiarne, odsedlanie, otreтие potu z koní)
<i>Od 5:00 – 7:00 hodiny /</i>	jazdenie II. oddelenia (tá istá trasa)
<i>Od 7:00 - 9:00 hodiny /</i>	jazdenie III. oddelenia (tá istá trasa)
<i>Od 9:00 – 9:30 hodiny /</i>	raňajky

<i>Od 9:30 – 11:30 hodiny /</i>	čistenie koní a sediel
<i>Od 11:30 – 12:00 hodiny /</i>	poludňajšie kŕmenie a napájanie
<i>Od 12:00 – 13:00 hodiny /</i>	poludňajšia prestávka
<i>Od 13:00 – 15:00 hodiny /</i>	povinný oddych
<i>Od 15:00 – 16:00 hodiny /</i>	gymnastika
<i>Od 16:00 – 17:00 hodiny /</i>	večerné kŕmenie, čistenie postrojov a rajónov
<i>Od 17:00 – 20:00 hodiny /</i>	večerná škola, príprava na skúšky
<i>Od 20:00 – 2:00 hodiny /</i>	večierka

Obdobie konca druhej svetovej vojny bol pre žrebčín najťažším obdobím, pretože z dôvodu ohrozenia musel byť evakuovaný. V tomto ťažkom období ukázali mnohí ošetrovatelia a pracovníci oddanosť tomuto krásnemu povolaniu a s nasadením vlastných životov sa im podarilo zachrániť stovky vzácných koní. Základná časť koní bola evakuovaná do Holíča a druhá časť aj s konským lazaretom bola umiestnená do Horných Motešíc.

V čase od augusta 1944 do mája 1945, kedy v dôsledku udalostí prišiel žrebčín celkovo o 287 koní z toho bolo 11 plemenných žrebčov, 78 chovných kobýl, 59 žrebčekov, 90 kobyliek a ďalších 49 ťažných koní.

Tabuľka 1: Stav koní v jednotlivých chovných stádach v septembri 1944 (Horný, Krajčíková, 2008)

	<i>Plemenní žrebce</i>	<i>Chovné kobyly</i>	<i>Žrebčeky</i>	<i>Kobyly</i>	CELKOM
<i>Nonius</i>	4	63	51	58	176
<i>Shagya-arab</i>	2	34	37	27	100
<i>Lipican</i>	3	30	34	28	95
<i>Hucul</i>	2	11	13	10	36
<i>Zemský chov</i>	-	-	72	-	72
<i>Žriebätá nar. 1945</i>	-	-	27	33	60
<i>Ťažné kone</i>	-	-	-	-	50

Zaradených v r. 1945	-	-	-	-	45
CELKOM	11	138	234	156	634

Tabuľka 2: Stav koní jednotlivých chovných stád po návrate v máji 1945 (Horný, Krajčíková, 2008)

	<i>Plemenní žrebci</i>	<i>Chovné kobyly</i>	<i>Žrebčeky</i>	<i>Kobyľky</i>	CELKOM
<i>Nonius</i>	4	63	51	58	176
<i>Shagya-arab</i>	-	13	22	20	55
<i>Lipican</i>	-	20	27	17	64
<i>Hucul</i>	-	9	12	3	24
<i>Zemský chov</i>	-	-	28	-	28
<i>Ťažné kone</i>	-	-	-	-	1
CELKOM	4	105	140	98	348

3.5.1 Dostihová činnosť

Po skončení vojny na miesto vedúceho výcviku dostáva bývalý štábný kapitán ľahkej eskadrony Emil Šulgan. Bol jedným z najlepších hipologických odborníkov. Zaviedol do tvrdého výcviku aj výučbu teórie a prípravu na meštiansku školu. Ako príprava na najväčšie a najťažšie preteky Československa – Veľká pardubická, boli v objekte Breziny vybudované identické kópie najťažších pardubických prekážok. Jeho príchodom sa zlepšili výsledky na dostihových dráhach. V rokoch 1948 – 1951 bol riaditeľom žrebčína. Počas jeho pôsobenia v päťdesiatych rokoch zaznamenali veľmi dobré výsledky František Hružik, Dominik Pružinský, Jozef Haspra, Pavol Kováč, Jozef Varga, Jozef Korytár, Pavol Rajtár, MVDr. Gustav Ďuran a ďalší, ktorí reprezentovali a dosiahli úspechy na týchto koňoch Aden, Banov,

Dar, Gemer, Gavran, Ada, Lietava, Grehill, Gejša, Star of Hannover IV-1, 495 Shagya VII a ďalšie. Jeden z najväčších úspechov sa podaril v októbri 1955 Jozefovi Čajdovi na 7 ročnom žrebcovi Furioso XIV, keď ako prví sa zvíťazil na Veľkej pardubickej v disciplíne stíplčejs. Jeho trénerom bol Emil Šulgan.

V rámci zvýšenia úrovne dostihovej činnosti, zlepšenie podmienok na tréning a hlavne možnosť pre nadšencov a priaznivcov jazdeckého športu sledovať dostihy vo svojom blízkom okolí sa v rokoch 1978 – 1981 vybuodovala na Lazoch kvalitná dostihová dráha s obvodom 1450 metrov.

Každý rok sa na nej usporadúvajú štyri dostihové meetingy a ďalšie jazdecké podujatia. Prebiehajú na nej rovinné a klusácke dostihy, dostihy cez prútené prekážky a stíplčejs.

V osemdesiatych rokoch boli kvalitnými dostihovými koňmi Sabena, Hanačka, Pallas, Patrola, Lorenzo, Hipokrates, Kabala a hlane Arva. Tá v roku 1988 dosiahla mimoriadny úspech, keď vyhrala štyri klasické dostihy a ako prvá z kobýl je držiteľkou československej „trojkorunky“, ktorými je ocenený víťaz troch klasických pretekov.

Medzi výborné dostihové kone nedávnej minulosti a súčasnosti patria Play First, Zbojník, Litoš a ďalší. Z jazdcov sú to František Vítko, Jaroslav Bartoněk, František Helda, Roman Helda, František Smolík, Samuel Sokol a ďalší.

3.5.2 Drezúra

Je ďalšou športovou činnosťou, ktorej sa v Národnom žrebčíne venujú. Táto disciplína, ktorá preveruje jazdca a koňa predvádzať predpísané cviky v úplnom súlade a harmónii. Niekedy je tiež označovaný ako „konský balet“ a jej korene siahajú až do obdobia renesancie. Úlohu plní jazdec vo vyhradenom drezúrnom obdĺžniku s rozmermi 20 x 40 metrov alebo 20 x 60 metrov. Hodnotením sú poverení rozhodcovia a tí jednotlivé predpísané cviky známkami o 0 do 10, kde 0 znamená že cvik nebol predvedený a 10, že bol predvedený vynikajúco. Hodnotenia sa následne sčítavajú a udajú nám celkové hodnotenie.

Dosiahnuté úspechy NŽ:

Rok 1959 - II. miesto na M- ČSSR - jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Our Orange

Rok 1960 - II. miesto na M- ČSSR - jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Our Orange

Rok 1962 - III.miesto na M-ČSSR - jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Ajax

Rok 1964 - III.miesto M-ČSSR - družstvo v zložení:

Jozef Varga / Jelka

František Krpala / Vietor

Dominik Pružinský / Chod

Rok 1967- II. miesto M- ČSSR – jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Vietor

III. miesto M- ČSSR - družstvo v zložení jazdcov:

František Hruzík / Renata

František Krpala / Jemen

Dominik Pružinský / Vietor

Rok 1968 - II. miesto M- ČSSR - jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Vietor

III. miesto M- ČSSR – jazdec: František Krpala / kôň: Jemen

II. miesto M- ČSSR - družstvo v zložení jazdcov:

Dominik Pružinský / Vietor

František Krpala / Jemen

Jozef Haspra / Jelka

Rok 1969 - II. miesto M- ČSSR – jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Jemen

III. miesto M- ČSSR – jazdec: František Krpala / kôň: Vietor

II. miesto M- ČSSR - družstvo v zložení jazdcov :

Dominik Pružinský / kôň: Jemen

František Krpala / kôň: Vietor

Jozef Haspra / kôň: Svit

Rok 1971 - I. miesto M- ČSSR – jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Jemen

Rok 1972 - II. miesto M- ČSSR – jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Jemen

Rok 1973 - II. miesto M- ČSSR – jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Jemen

Rok 1974 - II. miesto M- ČSSR – jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Jemen

Rok 1976 - II. miesto M- ČSSR – jazdec: Dominik Pružinský / kôň: Jemen

Rok 1995 - II. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Magik

Rok 1997 - II. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Magik

Rok 1998 - I .miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Formát

Rok 1999 - I. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Formát

I. miesto M-SR – jazdec: Viktória Rusnáková / kôň: Formát

III. miesto M-SR – jazdec: Lucia Naštická / kôň: Fária

Majstrovstvá Európy – jazdec: Viktória Rusnáková / kôň: Formát

Rok 2000 - I. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Formát

I. miesto M-SR – jazdec: Viktória Rusnáková / kôň: Formát

Rok 2001 - I. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Magik

V rokoch 2002,2003,2004 a 2008 bola majsterkou Slovenka MVDr. Lucia Naštická s koňmi Fantom a Top Robin.

Majsterkou Slovenska v kategórií juniorov bola Michaela Horná v rokoch 2003,2004,2005,2006 s koňom Fávio.

3.5.3 Parkúr

V parkúrovom skákaní má jazdec na chrbte svojho koňa zvládnuť dráhu s prekážkami, ktoré musí prekonať v danom poradí a v časovom limite. Dráha je umiestnená v ohraničenom kolbisku a nemala by byť dlhšia ako 60 násobok množstva prekážok. Dĺžka dráhy, výška prekážok a ich kombinácia zodpovedá k príslušnému typu a stupňu obtiažnosti. Preteká sa buď jednokolovo alebo na dve kolá.

Tabuľka 3: Stupne obtiažnosti a výšky prekážok (<http://www.kone.sk/index.php?menuid=13>)

Stupeň	Obtiažnosť	Výška prekážok
Z	základná	100 cm
ZL	základná - ľahká	110 cm
L	ľahká	120 cm
S	stredná	130 cm
ST	stredne ťažká	140 cm
T	ťažká	150 cm
TT	najťažšia	160 cm

Za zhodenie prekážky, nedodržanie limitu alebo neposlušnosť sú pripísané jazdcovi trestné body. Jazdec má možnosť v jednej súťaži skákať na viacerých koňoch. Kone majú povolené štartovať v dvoch súťažiach za deň.

Dosiahnuté úspechy NŽ:

Rok 1972 - I. miesto M- ČSSR – jazdec: Jozef Varga / kôň: Dalibor

Rok 1976 - II. miesto M-ČSSR – jazdec: Milan Alakša / kôň: Parmezán

Rok 1977 - II. miesto Grand Prix CSIO – jazdec: Milan Alakša / kôň: Parmezán

Rok 1983 - II. miesto M-SSR – jazdec: Milan Alakša / kôň: Marko

I. miesto M-SSR - družstvo v zložení jazdcov :

Milan Alakša / kôň: Marko

Pavol Gašpar / kôň: Honor

Ing. Juraj Kovalčík / kôň: Flóra

3.5.4 Záprahy

Záprahové jazdectvo alebo vozatajstvo je delené do 4 hlavných kategórií:

a/ *jednozáprahy*

b/ *dvojjzáprahy*

c/ *tandem*

d/ *štvorzáprahy*

Ďalej sú tu podkategórie pre kone s výškou na kohútiku viac ako 149cm a pre pony s výškou menej ako 149cm.

V tejto disciplíne musí súťažiaci zvládnuť tri hlavné časti, ktorými sú:

a/ *drezúra* – je účelom je posúdenie kľudu, súladu plynulosti, pravidelnosti chodu, ľahkosť a tiež uvoľnenosť koní pri pohybe. Hodnotenú sú tiež úbory súťažiacich, stav kočiarov a postrojov a celkový vplyv súťažiacich na kone.

b/ *maratón* – pri tejto časti sa zisťuje kondícia, vytrvalosť, tréňovanosť koní a tiež zručnosť a jazdecké umenie súťažiaceho.

c/ *prekážková jazda* – je úloha, ktorá preveruje spôsobilosť, obratnosť a celkovú spôsobilosť koní, ale taktiež schopnosť a zručnosť súťažiaceho viesť kočiar.

V tejto disciplíne sú stanovené vekové obmedzenia pre kone a to pre medzinárodné súťaže typu CAI je to minimálny vek 5 rokov a pre majstrovské súťaže typu CIAO je to minimálne 6 rokov. V jednotlivých hlavných kategóriách je tiež predpísaný počet osôb na kočiar a to jeden jazdec a jeden spolujazdec. V kategórií štvorzáprahov sú až dvaja spolujazdci.

Dosiahnuté úspechy NŽ:

Rok 1990 - I. miesto M-ČSSR – jazdec: František Kinský / Neapolitano VIII-45,
Conversano IV-5

Rok 1993 - Majstrovstvá sveta Gladstoun USA – jazdec: František Kinský / Neapolitano
VIII-45 Conversano IV-5

Rok 1999 - Majstrovstvá Sveta /dvojzáprah/ – jazdec: Pavol Baláž / Conversano VI, Siglavy X
I. miesto M-SR /dvojzáprah/ – jazdec: Pavol Baláž / Conversano VI, Siglavy X

Rok 2000 - I. miesto M-SR /dvojzáprah/ – jazdec: Pavol Baláž / Conversano VI, Pluto VIII

Rok 2001 - I.miesto /dvojzáprah/ – jazdec: Pavol Gašpar / Aranka, Arkádia

Majstrovstvá Sveta /dvojzáprah/ – jazdec: Pavol Baláž / Pluto VIII, Conversano VI
/dvojzáprah/ – jazdec: František Kinský / Siglavy X,
Conversano V

Ďalšie úspechy získali jazdci Miroslav Matúška – / majster Slovenska v rokoch 2006,2007 a 2008/, Pavol Gašpar – /majster Slovenska roku 2001 a 2005/ a tiež Martin Zákršmíd, ktorí sa pod vedením Jozefa Hroudu - / majstra Slovenska v dvojzáprahu/, pravidelne zúčastňujú majstrovstiev sveta.

3.5.5 Voltíž

Je disciplína, kde sa vykonáva akrobatické a gymnastické cvičenie na cválajúcom koni, ktorí je vedený lonžérom v 12 až 15 metrovom kruhu. Súťažiaci predvádzajúci cviky sa prezýva voltížer. V tejto disciplíne sa upriamuje pozornosť hlavne na súťažiaceho, ktorí predvádza svoju pohyblivosť, ohybnosť, švihovú a podpornú silu a celkové telesné schopnosti. Dôraz je tiež kladený na dvere koňa a voltížera.

Kategórie súťaží:

- *súťaž jednotlivcov*

- *súťaž dvojíc*

- *súťaž skupín*

Podobne ako pri záprahovom jazdení aj tu je vekové obmedzenie koní. Kone na národných pretekoch musia mať aspoň 5 rokov a na medzinárodných pretekoch minimálne 7 rokov.

Voltížeri súťažia v povinnej zostave a voľnej zostave cvikov. Hodnotenie rozhodcov povinnej zostavy je bodovo o 0 – 10 bodov.

Dosiahnuté úspechy NŽ:

Rok 1998 - I.miesto M-SR - skupina, pod vedením Aleny Matúškovej / kôň: Calimero

I.miesto M-SR - Lucia Naštická, pod vedením Aleny Matúškovej / kôň: Calimero

Svetové jazdecké hry Rím - Lucia Naštická, pod vedením Aleny Matúškovej

Rok 1999 - Majstrovstvá Európy - Martin Vaváček, pod vedením Aleny Matúškovej /

kôň: Carmen

Rok 2001 - Majstrovstvá Európy - Anna Malíková, pod vedením Aleny Matúškovej /

kôň: Carmen

Nedávne úspechy dosiahla voltážna skupina pod vedením Borisa Kodaka, keď sa zúčastnili majstrovstiev sveta a majstrovstiev Európy v roku 2008 a 2009 v Čechách a Švédsku. V roku 2009 na majstrovstvách Slovenska získala Ivana Kozolková juniorský titul.

3.5.6 Všetranosť

Tiež nazývaná ako *militari* je najnáročnejšou jazdeckou disciplínou. Je tvorená z troch častí počas troch ťažkých dní :

a/ drezúra – predvedenie dokonalej súhry jazdca a koňa.

b/terénna jazda - (*cross-country*) – jazda prírodou cez prírodné prekážky v rôznych kombináciách, vodné pasáže, výskoky zoskoky a šírkové skoky.

c/ parkúr

Dosiahnuté úspechy NŽ:

Rok 1959 - I. miesto M- ČSSR – jazdec: František Hruzík / kôň: Silná

Rok 1960 - I. miesto M- ČSSR – jazdec: František Hruzík / kôň: Omen

Účasť na Olympijských hrách v Ríme – jazdec: František Hruzík / kôň: Omen

Rok 1966 - I. miesto M- ČSSR – jazdec: Jozef Haspra / kôň: Svit

Rok 1967 - II. miesto M- ČSSR – jazdec: Jozef Haspra / kôň: Svit

Rok 1993 - I. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Artik

Rok 1994 - I. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Artik

Rok 1995 - I. miesto M-SR – jazdec: Rudolf Kohút / kôň: Artik

3.6 Hipologické múzeum Národného žrebčína Topoľčianky

Na jeho vzniku v osemdesiatych rokoch minulého storočia sa podieľal Emil Dzian, ktorý v tej dobe pôsobil na poste riaditeľa žrebčína. Múzeum bolo prebudované z bývalých bytov pracovníkov žrebčína. Návštevníci si tu majú možnosť prezrieť celkovú charakteristiku plemien koní chovaných v Národnom žrebčíne, modely objektov v ktorých sa jednotlivé plemená chovajú, všetky športové a chovateľské úspechy, množstvo dokumentácií a fotografií. Návštevníkom sa ďalej naskytne možnosť prezrieť si kováčsku, kolársku a sedlársku dielňu spolu s kováčskymi, kolárskymi, jazdeckými a sedlárskymi exponátmi. Tiež ukážka izby a kuchyne zariadené klasickým nábytkom ako v minulosti bývali chovatelia a ošetrovatelia koní. K múzeu bola neskôr dobudovaná nová kočiareň, kde sú vystavené konské dopravné prostriedky ako napr. kočiare, vozy, bričky, pohrebné vozy, karety atď.. Medzi nimi sa nachádza koč, ktorým sa vozil T.G. Masaryk zo stanice do zámku. Ďalej tu nájdeme sedlá, chomúty, najrôznejšie druhy postrojov a iných predmetov používaných pri jazdení. Na paneloch je aj zobrazená rozvoj rastlinnej výroby a chov hovädzieho dobytku. Zaujímavosťou je čierna mramorová tabuľa na ktorej je napísané – Prezidenti nášho štátu, ktorí pobudli v Topoľčiankach. Sú na ňom mená všetkých jedenástich prezidentov spolu s rokmi vlády od T. G. Masaryka až po Ivana Gašparoviča. Návštevníkov o histórii žrebčína a jazdectva oboznamuje skúsený jazdec a vedúci múzea František Hruzík. Hipologické múzeum tak ponúka návštevníkom poznatky o histórii koní, ich chove a využívaní.

3.7 Akcie spojené s Národným žrebčínom Topoľčianky

Deň otvorených dverí

Uskutočňuje sa v dňoch 1.mája, kedy sa otvára turistická , jazdecká a chovateľská sezóna a 28.decembra ako rozlúčka so starým rokom. Návštevníkmi sú rodiny, politici ale aj známe osobnosti, ktorí si môžu prezrieť budovu žrebčína a ušľachtilé kone v ňom chované. Ďalej je pre návštevníkov prichystaný bohatý program, kde sú predvádzané rôzne športové aktivity, ktorým sa v národnom žrebčine venujú a vďaka ktorým dosiahli úspechy ako na Slovensku tak aj v zahraničí. Predvádzaná je štvorilka, voltíž, parkúr a drezúra. Návštevníci majú možnosť prezrieť si hipologické múzeum, kaštieľ a tiež vinárske závody s ochutnávkou kvalitných vín. Deň otvorených dverí každoročne priláka do Topoľčianok množstvo návštevníkov zo Slovenska a zahraničia.

Hubertus

Akcia organizovaná každoročne Národným žrebčínom a Slovenskou jazdeckou federáciou ako ukončenie jazdeckej sezóny. Domáci jazdci ako aj čestní hostia sa zídu v Topoľčianskom kaštieli a po zahájení ohlásia trubači začiatok honu. V tomto prípade sa hon uskutočňuje na najskúsenejšieho jazdca, ktorý ma na rukáve pripnutý líščí chvost. Jazdec, ktorému sa ho podarí získať sa stáva víťazom. Trasa smeruje na hrad Hrušov, kde v sprievode jazdcov idú aj koče s ďalšími účastníkmi. Tam sa uskutočňuje slávnostná dekorácia a po nej trubači odtrúbia tzv. halali ako ukončenie honu.

Podujatia, ktoré sa uskutočnia v roku 2011:

11.03.	Zasadnutie rád plemenných kníh
04.-06.04.	Záprahové sústredenie v NŽ Topoľčianky
20.-22.05.	CAN 2 – Národné preteky dvojzáprahov
25.-26.06.	Cena NŽ Topoľčianky - parkúr
02.07.	Slovenský voltížny pohár
03.07.	Dostihy

16.-17.07.	Majstrovstvá SR v drezúre
31.07.	Dostihy
05.-06.08.	Národný šampionát všetkých plemien koní SR – výstava koní
06.08.	Oslavy 90-tého výročia založenia Národného žrebčína
10.-11.09.	Šampionát Slovenského teplokrvníka - parkúr
23.-25.09.	CAI – A kat. 4,2,1 – M-SR dvojzáprahov
15.10.	Vytrvalostné preteky
06.12.	Mikuláš v Národnom žrebčíne Topoľčianky
29.12.	Zimný deň otvorených dverí

4 CHOV JEDNOTLIVÝCH PLEMIEN KONÍ V NÁRODNOM ŽREBČÍNE TOPOLEČIANKY

4.1 Lipican

Pôvod a história

Plemeno dostalo pomenovanie podľa obce Lipice, ktorá sa nachádza v dnešnej Juhoslávii, odkiaľ pochádza a kde sa chová dodnes. Lipicanský kôň patrí k najstarším kultúrnym plemenám vo svete. V roku 1580 v obci Lipice vzniká žrebčín, kde šľachtením vzniká plemeno Lipican. Jeho základ tvorili krasové kone, ktoré svojou vytrvalosťou, silou a rýchlosťou boli známe už v stredoveku. Na vzniku tohto plemena sa podieľal Karol II., ktorý nechal importovať zo Španielska 9 žrebco a 24 plemenných kobýl. V neskoršej dobe sa prekrižili aj kone s dánskeho dvorného žrebčina Frederiksborg a nemeckého Lippe – Bückebergu. Do konca 18. storočia sa na regeneráciu krvi privádzali do Lipice ušľachtilé andalúžke kone. Na začiatku 18. storočia veľmi opatrne prekrižili arabského koňa, keďže barokový exteriér lipického koňa mal zostať zachovaný. Cieľom šľachtiteľskej práce v žrebčine bolo vyšľachtenie elegantného, spoľahlivého a taktiež skromného koňa pre potreby cisárskeho dvora. Tak bolo založených šesť klasických línií z plemenníkov ktoré boli dovezené na prelome 18. a 19. storočia.

Boli to:

- línia Pluto* – línia dánskeho pôvodu založená španielskym belúšom Plutom narodeného v roku 1765
- línia Conversano* – vznikla z neapolského vraníka Conversano narodeného v roku 1767
- línia Maestoso* – založená bola v Španielsku kladrúbskym žrebcom belúšom, narodeného roku 1773 v Kladruboch n/Labem
- línia Fafory* – založená kladrúbskym plavákom Favory, narodeného v roku 1779

lína Neapolitano – založená španielsko-neapolským hnedákom Neapolitano
ktorý, sa narodil v roku 1790

lína Siglavy – bola založená originálnym arabským belušom Siglavy,
narodeného v roku 1810.

Rodiny lipicanského plemena majú pôvod od 25 pramatiek. Rodiny boli rôzneho pôvodu, niektoré boli založené od kobýl v Lipici, ďalšie mali pôvod dánskeho, cabunského, kladrubskeho, radoveckého a iných.

I keď v súčasnosti je sfarbenie lipického koňa prevažne sivé, až do 19. storočia jestvovalo plemeno vo všetkých farbách.

Lipican vďaka všestrannému využitiu a svojim vlastnostiam, ktorými sú skromnosť, tvrdosť, nenáročnosť, živý temperament, učenlivosť a vytrvalosť, získal obľubu nielen u šľachty ale, tiež ako spoľahlivý kôň v poľnohospodárstve.

Chov lipicanského koňa v Národnom žrebčine Topoľčianky

Chov lipicanského koňa v Topoľčiankach sa začal v roku 1921, kedy bol založený žrebčín. Stádo pozostávalo zo 40 elitných plemenných kobýl prechovaných v deviatich rodinách a príslušného počtu plemenných žrebcov narodených v žrebčine Lipica.

Za posledné roky, tak ako pred I. a II. svetovou vojnou sa lipicanské plemeno začína opäť udomáčať a chovať aj u súkromných chovateľov. Stavby populácie tohto plemena začínajú rozširovať aj vďaka dovozu a výmeny materiálu zo zahraničia.

Na Slovensku bol lipican veľmi rozšírený a patrí medzi tzv. tradičné plemená koní a veľkou mierou sa podieľal na tvorbe úžitkových koní.

Línie Lipicanského koňa v NŽ Topoľčianky:

1; Maestoso – v Topoľčianskom chove pôsobilo 11 žrebcov tejto línie.

V súčasnosti v chove pôsobí: 5 Maestoso XII (M XXX-30) / Šedý beluš

narodený 17.05.1994 – otec: Maestoso XXX

- matka: 160 Conversano XXIII

2; Favory – v minulosti pôsobilo z tejto línie v chove 8 žrebcov.

3; Conversano španielsko – v chove bolo **zaradených** 9 žrebcov.

V súčasnosti v chove pôsobí: 53 Conversano XIV Mirana (C VI-8) / Beluš

narodený v roku 1998 – otec: 204 Conversano VI Gaetana
– matka: 587 Marina

4; Neapolitano – v Topoľčiankach pôsobilo 13 žrebcov tejto línie.

V súčasnosti v chove pôsobí : 229 Neapolitano XII Mahonia (N IX-28) / Beluš
narodený 11.04.1988 – otec: 187 Neapolitano IX Batosta
– matka: 214 Mahonia
2763 Neapolitano XIV Bojana (N X-14) / Beluš
narodený roku 1996 – otec: 205 Neapolitano X Mahonia
– matka: 457 Bojana

5; Pluto – v chove v Topoľčiankach bolo zaradených 8 žrebcov.

6; Siglavy

V súčasnosti v chove pôsobí : 38 Siglavy XIII Corvetta (S X-4) / Beluš
narodený v roku 1994 – otec: 213 Siglavy X Rosana
– matka: 525 Corvetta

Rodiny lipicanského koňa v NŽ Topoľčianky:

1; rod. Stornella – v Topoľčiankach zakladateľkou tejto rodiny bola 567 Soffa, narodená
v roku 1940 v Lipici. Zatupenie v chove: 544 Soreya a 653 Solana.

2; rod. Ráva – v Topoľčiankach vznikla z 30 Rigoletta, narodená 1916 v Lipici.
Zatupenie v chove: 526 Ragaca, 602 Rajka a 623 Rozárka.

3; rod. Deflorata – zakladateľkou tejto rodiny v Topoľčiankach bola 23 Capriola, narodená
1916 v Lipici. Zatupenie v chove: 371 Capra, 406 Casanova, 510 Castilla,
512 Catalania, 536 Carmen, 627 Casablanka a 638 Celestina.

4; rod. Presciana – zakladateľkou v Topoľčiankach, bola 5 Bonarieta, narodená 1914
v Lipici. Zatupenie v chove: 458 Roma, 540 Bonita, 541 Bosna, 545
Boneta, 562 Romka, 624 Rychňava a 630 Borinka.

5; rod. Gidrana – v Topoľčiankach bola rodina založená po 579 Gaetana VII, naraodenej 1940
v žrebčine Demír Kapia. Zatupenie v chove: 441 Gaeta, 511 Gréta, 586
Galanka, 629 Geleta a 652 Gloria.

6; rod. Theodorosta – v Topoľčiankach bola zakladateľkou 565 Toscana ktorá sa narodila
v roku 1938 v žrebčine Píber. Zatupenie v chove: 430 Tuja, 456 Tália,
461 Timrava, 533 Trakia, 588 Torysa a 604 Tanganika.

7; rod. Sardinia – zakladateľkou v Topoľčiankach bola 16 Malaga, narodená v Lipici roku 1915. Zatupenie v chove: 557 Medúza, 585 Markíza, 587 Mírana, 605 Melinda a 440 Malvína.

8; rod. Afrika – v Topoľčiankach bola rodina tato založená po 578 Batosta XVI, narodenej v žrebčine Damir Kapia roku 1938. Zatupenie v chove: 479 Bója a 528 Belinda.

9;rod. Spadiglia – v Topoľčiankach vznikla podľa 556 Montabela, narodenej v roku 1938 v žrebčine Píber. Zatupenie v chove: 603 Montana a 428 Montedora.

Lipicany sú v našom chove koní plemenársky veľmi hodnotné, lebo patria medzi naše najstaršie plemená koní. Pochádzajú zo žrebčína Lipica (Hörman, 1977).

Lipicanského koňa vyšľachtili v žrebčine Lipica (Juhoslávia), založenom v roku 1580. Predkovia Lipicana boli starošpanielské a starotalianské kone. Za účelom väčšieho prispôsobenia lipicanského koňa potrebám španielskej jazdiarne vo Viedni začal sa v druhej polovici XVIII. storočia intenzívnejšie zošľacht'ovať arabským koňom. Chov Lipicana sa rozšíril pre jeho všestranné použitie, skromnosť, nenáročnosť, tvrdosť a vytrvalosť (Gabriš et al., 1987).

Ušľachtilá hlava Lipicana, jeho vysoký a pritom priestorný chod, skôr veľmi hľadaný, živý temperament a pritom dobrý charakter, tvrdosť, vytrvalosť, ľahká učelivosť a ďalej jeho príslovečná skromnosť obzvlášť prispeli k tomu, že lipicanské žrebce boli veľmi hľadané. Po lipicanských žrebcoch je šesť originálnych krvných línií, a to: MAESTOSO, FAVORY, CONVERSANO, NEAPOLITANO, PLUTO a SIGLAVY (Ambrož, 1987).

Neskoršie sa na zušľacht'ovanie Lipicanov používali aj arabské žrebce a kobyly, dovážané do Lipice priamo z Arábie. Postupom času sa v lipicanskom chove používalo stále menej arabov a len kmeň SIGLAVY sa udržal s určitou prevahou arabskej krvi. Ináč sa v plemenárskej práci kládol hlavný dôraz na zachovanie piatich pôvodných lipicanských kmeňov, a to: PLUTO, MAESTOSO, CONVERSANO, FAVORY a NEAPOLITANO (Halo et al., 1999).

Dodáva sa, že k hore uvedeným šiestim kmeňom neskôr pribudli dva kmene: Incitáto v Maďarsku a Tulipán v Juhoslávii (Mlynek , Halo, 1999) .

Charakteristika

Lipican má výborné morfológické a fyziologické vlastnosti. Patrí k teplokrvným koňom a vďaka svojej mohutnej stavbe tela je to veľmi elegantný kôň.

Má živý temperament, vyznačuje sa tvrdosťou, skromnosťou, dobrým charakterom, učiteľnosťou, vytrvalosťou a všestrannosťou.

Patrí medzi menšie až stredné plemená, výška na kohútiku je asi 163 cm. Kohútik je menej výrazný a plece je v súlade s jeho tvarom. Hmotnosť 480 – 550kg.

Má oblúkonosú hlavu, suchú, ťažkú, pekne tvarovanú. Krk je mohutný, dlhší a vyššie nasadený.

Dlhší telesný rámec, na hrudi hlboký a široký, mierne valcovitý trup.

Zadná časť tela je široká, dlhšia a zaguľatená s vysoko nasadeným jemným chvostom.

Končatiny sú kratšie, pevné s výraznými kĺbmi. Kopytá tvrdé, pružné, odolné a pekne formované.

Sfarbenie je jednotná biela až bielo-sivá, hoci žriebätá sa rodia čierne, alebo tmavohnedé.

Optimálna farebná skladba je 90% beluš, 5% hnedák, 5% vraník.

Lipicanské plemeno je veľmi podobné kladrubskému koňovi, ale nie je tak mohutný. Hlava je suchá, viac-menej oblúkonosá, krk silný, vyššie nasadený, kohútik nevýrazný. Chrbát dlhší a niekedy mäkkší. Zadok široký, dlhý a zaguľatený, nohy kratšie, pevné, suché, s výraznými kĺbmi, kopytá pevné, pružné a správne formované, vyznačuje sa chodom s vysokou akciou najmä v kluse. Má veľmi dobré chovateľské vlastnosti ako kŕmiteľnosť, skromnosť, vytrvalosť, plodnosť a chápacosť (Pelech et al., 1990).

Lipicanské kone vznikli zo starošpanielskych a orientálnych koní. Lipican má stredný telesný rámec, výšku v kohútiku 163 cm. Hlava je typicky oblúkonosá, krk je mohutný, nohy sú kratšie a pevné. Krok má vysokú akciu. Lipican je skromný, vytrvalý, nenáročný a odolný, vhodný pre prácu v poľnohospodárstve, ale aj ako kočiarový a športový kôň (Paška, 1991).

V štatúte plemena lipican by mala populácia plemenných zvierat dosiahnuť uvedené:

Tabuľka 4: základné telové miery lipicanského koňa (Horný et al. 2006)

<i>žrebce</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	155 cm	151 cm
obvod hrudníka	182 cm	179 cm
obvod záprstia	20,2 cm	20 cm
živá hmotnosť	495 kg	475 kg
rozdiel OH a páskovej VK	18 cm	17 cm

<i>kobyly</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	154 cm	151 cm
obvod hrudníka	185 cm	165 cm
obvod záprstia	19,8 cm	19,2 cm
živá hmotnosť	500 kg	480 kg
rozdiel OH a páskovej VK	22 cm	11 cm

4.2 Arabský kôň

Pôvod a história

Aj keď pôvod tohto plemena nie je úplne známy, historické umenie poskytuje dôkazy, že plemeno tohto typu existovalo už v rokoch 2500 p. n. l. na území Arabského polostrova. O toto plemeno sa najviac zaujímal Arabský národ pre ktorých bolo, aj je to plemeno symbolom starých rodových tradícií, histórie a najcennejšieho majetku. Podľa Beduínov siaha história tohto koňa s ich národom až do asi do roku 3000 p. n. l. ku kobyle Baz a žrebcovi Hoshabovi. Vďaka tomu že plemeno Arabského koňa existovalo, oddelene od iných plemien zachovalo si svoju čistokrvnosť a originalnosť. V dôsledku dobyvačných výprav sa však tento kôň dostáva do Afriky, Ázie a Európy, kde 17.a 18 storočí dovezli niekoľko jedincov do

Anglicka a tam ich skrížili sa anglickými ušľachtilými plemenami. Výsledkom tohto kríženia bol druh sar breit s vynikajúcimi plemennými dispozíciami a vlastnosťami. Sar breit sa potom opakovane krížil s novými čistokrvnými arabmi a to bol základ anglicko-arabského plemena. Arabský kôň podieľal na šľachtení aj iných teplokrvných plemien ako napr. neapolské, lipické, andalúzske, frederiksborgské a ďalších druhov.

Pri arabskom plnokrvníkovi sa v chove rozlišujú tri biotypy: Kuhaylan, Saglawi a Muniqi. Kuhaylan a Saglawi sú používané na šľachtenie, kým Muniqi sa využíva ako veľmi dobrý dostihový kôň.

Arabský kôň

Najväčšiu pozornosť chovu arabského koňa venovali kmene beduínov v Mezopotámii a Sýrii. V strednej Arábii to boli hlavne provincie Nedžed, Jemen, Irak, Hedžas a Hadramant. V Arábii rozlišujú dva typy arabského koňa Kadisni a Koklani. Prvé sú menej významného pôvodu, druhé pochádzajú z najušľachtilejších čistokrvných rodín. (Horného, Kovalčíka, Krajčírovej, 2004) .

Arabský kôň má svoj pôvod v orientálnom koňovi s krátkou lebkou, ktorého prapredkom bol tarpan. Kolískou orientálneho koňa je rovina Strednej Ázie, kedysi obývaná bojovnými národmi Ázijcov, ktorí udomácnili jeho predkov. Na rozšírenie a skvalitnenie chovu mal najvýznamnejší vplyv v 7. storočí Mohamed. Za výkvet a základ arabského koňa sa považuje 5 prorokových kobýl: Abaiylah, Saglawiah, Kuhailah, Hamdaniylah a Hadbach. Stali sa zakladateľkami najvýznačnejších rodín: U-Bai-Jan (Abbyah, Obajan, Ubaiia), Ham-Da-Ne (Hamdanyia, Hamdani), Ku-Hai-Lan (Kuhajlah, Kohejlan, Kohejla, Kohaila), Sak-La-We (Saglawiah, Siglavi, Saklavi) Han-Ban (Hadbach, Hadban). K uvedeným 5 zakladateľkám rodín sa svojím významom radí ďalších 5 kobýl, po žrebcovi patriacemu Mohamedovmu priateľovi: Jilfah, Shuwaymah, Dohmat, Umm Urkub, Mu-Nikiyah. Z týchto 10 kobýl vzniklo v nasledujúcom období asi 15 arabských variant pozostávajúcich približne zo 100 rodín. Zakladateľky arabského koňa súhrnne nazývali Al-Khamsa a Khamsa ar Rasul (Hučko, 1994) .

Registrácia rodokmeňa Arabského koňa z historického hľadiska nie je jednoduchá, lebo každá línia je rozdielne definovaná. Uvedená skutočnosť znamená, že neexistuje štandardná metóda,

ktorá by bola vzorom pre rodokmeň. Variabilita historických dokumentácií sa v konečnom dôsledku odráža aj medzi rôznymi definíciami registrácie rodokmeňa arabského koňa. V súčasnosti existujú dve dôveryhodné zdroje dokumentujúce rodokmeň arabského koňa.

1; Zdroje pochádzajúce od chovateľov - Šejkovia, ktorí žijú ako kočovníci (beduíni) v Sýrii.

2; Zdroje pochádzajúce z registračných dokumentácií:

a) na základe rozkazov Abas baša Egyptský *chideui* (miesto vládcu, alebo držiteľa v Osmanskej republike), čo dokumentujú obchodné zmluvy z rokov 1840 až 1850.

b) od Nemeckého orientálcu Karla Raduan, ktorý písal o arabských koňoch v priebehu svojho života v Egypte a Levante (Sýria, Libanon, Jordánsko a Palestína a časť Iraku a časť Saudskej Arábie). Uvedených oblastiach žil v rokoch 1911 do rokov 1932, pričom sa stal nepokrvným bratom princa kmeňa *Alrola* pod menom *Fouazalšalan* (Aškar, 1999).

Shagya – Arab

Plemeno vzniká v 18. Storočí v štátnych žrebčinoch Radautz (Rumunsko) v roku 1774, Mezohegyes v roku 1784 a hlavne v Bábolna (Maďarsko) v roku 1789. Do žrebčína Bábolna bol v roku 1836 privezený z Damasku žrebec Shagya (1830) a ten je použitý na založenie najvýznamnejšieho kmeňa shagya – arabského plemena. Shagya – Arab je ešte v 70. rokoch nazývané ako arabský polokrvník. Až v roku 1969 na základe previerky komisie WAHO sa ustanovuje už nový správny názov „arabský čistokrvný kôň“. V roku 1978 na základe rodokmeňov WAHO uznáva Shagya – Arab za čistokrvné plemeno.

Chov plemena Shagya – Arab v Topoľčiankach začína v roku 1921, kedy základné stádo tvorilo 30 kobýl. Na zabránenie blízkej príbuzenskej plemenitbe sa použili žrebce Dahoman Amurath Shagya z Radovca, aghil Aga a Jaszmak z Poľska, a žrebce z Bábolny 114 Shagya XXIII, Gazal, Koheilan a Siglavy Bagdady. V Topoľčiankach bolo vytvorené stádo, ktoré tvorí na Slovensku génovú rezervu.

Čistokrvný arabský kôň vznikol párením arabského plnokrvníka s domácimi teplokrvníkmi, resp. ich ďalších potomkov medzi sebou. Patrí k najrozšírenejším plemenám koní (Mlynek, Halo, 1999).

Po roku 1816 sa žrebčín v Bábolne sústredil na produkciu čistokrvných "púštnych" arabov a na polokrvné kone, ktoré sa nazývali Arab Race (arabské plemeno). Bolo to potomstvo čistokrvných žrebcov krížených s kobyľami orientálneho vzhľadu, ktoré prinášali na svet línie španielskej, maďarskej krvi a krvi plnokrvníka. Výsledkom tohto postupu bolo plemeno Shagya, ktoré sa teraz chová v celej strednej a východnej Európe (Edwards, 1992).

Európske arabské čistokrvné kone zo žrebčínov bývalého Rakúsko-Uhorska vo WAHO vedené ako podskupina Shagya Araber. Patria do nej arabské kone, ktoré majú vo svojom pôvode obmedzený podiel krvi arabského plnokrvníka (Gessnera a Hučka 1996).

Shagya arab je pokračovateľom chovu kmeňa rovnakého mena čistokrvných arabských koní pôvodom z bývalých rakúsko-uhorských žrebčínov Bábolna a Radovec. Toto plemeno je chované na podklade uzavretých plemenných kníh kobýl medzinárodného chovateľského zväzu s podmienkou príslušnosti koní k rodinám pochádzajúcich z vyššie uvedených c. a k. rakúsko-uhorských žrebčínov a pri dôslednom uplatnení čistokrvnej plemenitby. Ako samostatné plemeno koní boli uznané konferenciou WAHO v Hamburgu v roku 1978 po predložení 200 rodokmeňov ako dôkaz čistokrvnosti Shagya arabov (Navrátil, Matoušová-Malbohanová, 2000).

Chov arabského koňa v Národnom žrebčine Topoľčianky

S chovom arabského koňa v NŽ Topoľčianky sa začína v roku 1921. 23 kobýl zo žrebčína Radovec dočasne umiestnené v žrebčine Kladruby n/ Labem a následne do Topoľčianok. Spolu s 2 kobyľami zo žrebčína Píber, 3 zo žrebčína Babolná a ďalšími 2 zo súkromného žrebčína Dolná Arma dávajú základ chovu arabského koňa v Topoľčiankach. Pôvodom pochádzalo 19 kobýl od žrebcov Shagya, 4 od žrebcov Marzouk, 2 po Hermit, 1 po Amurath, Gazal, Kohejlan a Amurath Shagya.

Kmeňovým žrebcom v Topoľčianskom stáde bol beluš Shagya II narodený v roku 1914, ktorý bol potomok významného radoveckého žrebca Shagya X. Shagya v rokoch 1923 – 1934 pripustil 132 kobýl, z ktorých zostalo žrebných 95 kobýl a narodilo sa 47 žrebčiek a 46 kobyliet. Z nich bolo do zemskeho chovu zaradených 23 žrebcov, z toho 2 sa stali kmeňovými žrebcami a 19 kobýl.

Druhým kmeňovým žrebcom bol hnedák Shagya I., narodený v roku 1916 v Radovci, pôsobiaci v Topoľčiankach v rokoch 1924 – 1926. Za túto dobu pripustil 62 kobýl, z toho žrebných ostalo 49 a z nich sa narodilo 20 žrebčiekov a 19 kobyliiek.

V dôsledku vysokého rizika blízkej príbuzenskej plemenitby musel Národný žrebčín získať žrebce iných línii. Boli použité žrebce Dohoma a Amurath z Radovca, ďalej Shagya VII, Gazal a Koheilan, z Poľska to boli Jaszmak, Aghil Aga, Rasim a Orestes.

Stádo čistokrvného arabského koňa Shagya arab tvoriace génovú rezervu, tvorí ju 4 – až 5 kmeňových žrebce 35 – 40 plemenných kobýl a v doraste 60 – 70 kobyliiek a žrebčiekov. V chove arabského čistokrvného koňa od začiatku s jeho chovom pôsobilo 65 žrebce z nich 52 Shagya araber a 13 arabských plnokrvných žrebce. V plemenitbe sa využívajú len čistokrvné arabské žrebce uznané WAHO.

Chov arabského plnokrvníka je uznaný WAHO (World Arabian Horse Organization), ktorá bola založená v Seville v r. 1972 a NŽ Topoľčianky je jeho členom od r. 1978.

Chov Shagya arab je zastrešený medzinárodnou organizáciou I.S.G (Internationale Shagaaraber Gesellschaft), ktorého je NŽ členom od roku 1994.

(<http://sk.nztopolciany.sk/index.php/sk/arabsky-kon.html>)

Z dôvodu vyššieho skvalitňovania, zväčšovania krvnej základne a tiež celkového rozvoja chovu arabského koňa na území Slovenska, boli z egypského žrebčína El Zahra v roku 1973 dovezené dva čistokrvné arabské žrebce, 5 čistokrvných kobýl a s nimi aj 3 žriebätá, ktoré boli v Topoľčiankach základom chovu arabského plnokrvníka.

V súčasnom chove Národného žrebčína Topoľčianky pôsobia:

4 Dahoman XI (D X-3) / Hnedák

narodený: 30.06.1994 – otec: 218 Dahoman X

– matka: 523 Shagya XXIII-10

28 Siglavy Bagdady VIII (SB III-3) / Beluš

narodený: 25.08.1996 – otec: 227 Siglavy Bagdady III

– matka: 438 Shagya XXII-26

41 Gazal V (G III-2) Tuareg / Beluš

narodený: 16.03.1999 – otec: 1807 Gazal III
– matka: 365 Tobrok 75

54 Shagya XXXII (Sh XXIX-13) / Beluš

narodený: roku 2005 – otec: 24 Shagya XXIX Sereth
– matka: 604 Shagya XXIV-9

225 Koheilan VI (K IV-29) / Beluš

narodený: 03.03.1989 – otec: 182 Koheilan IV
– matka: 211 Siglavy Bagdady - 24

232 Shagya XXV (SH XXIV-3) / Beluš

narodený: 11.08.1991 – otec: 208 Shagya XXIV
– matka: 288 Tobrok 17

Charakteristika

Arabský kôň patrí k najkrajším plemenám na svete. Je považovaný za najstaršie čistokrvné plemeno na svete. Dokáže prežiť aj vo veľmi ťažkých podmienkach na púšti, cváľať dlhé hodiny, dokázal dlho vydržať bez vody. Je veľmi obľúbený vďaka svojej ušľachtilosti, vytrvalosti, temperamentu, oddanosti a všestrannosti.

Výška na kohútiku je od 142 – 153 cm. Telesný rámec je štvorcového tvaru. Dlhé a široké plecia, hlboké brucho, kratší chrbát. Hmotnosť sa pohybuje od 450 – 530kg.

Hlava je úzka, suchá, harmonická s vysokým čelom a veľkými ušnicami. Hlava sa zužuje do jemného pysku s veľkými nozdrami. Oči sú veľké, výrazné a tmavé. Krk je široký, vysoko nasadený a zahnutý. Končatiny sú dlhé, štíhle, pevné, jemné. Holenné kosti sú krátke so zreteľne viditeľnými šľachami a kĺbmi. Pohyb arabských koní je veľmi elegantný, elastický a vytrvalý.

Má zvažujúci až horizontálny, silný zadok s vysoko nasadeným chvostom.

Sfarbenie je rozmanité. Vyskytuje sa vraník, ryšiak, hnedák, beluš.

Na uzemí Slovenska sa chovajú tieto arabské kmene: Shagya, Dahoman, Koheilan, Gazal, Siglavy Bagdady a Kemír. Vynikajú veľkou výkonnosťou, vytrvalosťou, dostatočnou mohutnosťou, ušľachtilosťou, harmonickou stavbou tela. Predstavujú u nás najlepšie vyjadrený typ čistokrvných arabov. Ich typické sfarbenie je beluš, no vyskytujú sa aj hnedáci,

v menšom množstve, ako aj ryšiaci. Okrem uvedených kmeňov vznikli aj ďalšie krvné línie ako Aghil Aga, Jazmak, Orestes (Mlynek, Halo 1999).

Arabský plnokrvník je veľmi vzhľadný kôň, ktorý sa vyznačuje dobrými úžitkovými vlastnosťami. Je menší, len 150 – 160 cm vysoký, štvorcového rámca. Má súladnú telesnú stavbu a ušľachtilosť. Nápadná je aj tzv. šťučia hlava – suchá, malá, so širokým čelom a veľkými pohyblivými ušnicami. Krk je široký, vysoko nasadený a dosť často obrátený (tzv. jelení). Končatiny sú tiež suché, jemné, pevné s výraznými kĺbmi a šľachami. Chôdza arabov je ľahká, pružná, živá a vytrvalá. Araby majú veľmi dobrú konštitúciu – sú tvrdé, vytrvalé a rýchle. Pod sedlom vydržia chodiť 3 – 4 mesiace, pritom denne prejdú 80 – 90 kilometrov bez toho, aby sa unavili. Na kŕmenie sú skromné. Srst' majú jemnú a mäkkú, pekná je aj ich hriva a chvost. Farba arabských koní je rôzna, chovajú sa väčšinou belkovia, ryšiaci, ale aj hnedáci a vraníky (Gressner, Hučko, 1996).

Príslušníci plemena, založeného v Bábolne sýrskym žrebcom Shagya z kmeňa Kohejlan-Siglavu, sú pre svoju ušľachtilosť, inteligenciu, učelivosť, vynikajúcu mechaniku pohybu a všestrannú využiteľnosť vyhľadávané stále viac medzi profesionálnymi a rekreačnými jazdcami (Stejskalová, 1998).

Zovňajšok araba je ojedinelý a práve preto má vo svete toľko nadšených chovateľov a obdivovateľov. Stavba tela je jedinečná tým, že oproti ostatným koňom má arab iba 16 párov rebier, 5 bedrových stavcov a 16 chvostových stavcov, kde u ostatných koní je to 18-6-18 (Kolářová, 2001).

V štatúte plemennej knihy plemena arabský čistokrvný kôň plemenným štandardom je ušľachtilý, korektný a výkonný teplokrvný kôň stredného rámca s veľmi dobrými líniami, plnými, vznosnými, elastickými a korektnými chodmi, pre svoju jazditeľnosť, ušľachtilosť, krásu a temperament, charakterové vlastnosti a pevné zdravie zvlášť vhodný pre záľuby (jazdenie) i v chove (zošľacht'ovacia schopnosť).

Arabské kone dospievajú neskoro a sú dlhoveké. Dožívajú sa 30-40 rokov (Modlínska, 1994).

V štatúte plemennej knihy plemena arabský čistokrvný kôň sú uvedené:

Tabuľka 5: základné telové miery arabského čistokrvného koňa (Horný et al. 2006)

<i>žrebce</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	156 cm	154 cm
obvod hrudníka	182 cm	178 cm
obvod záprstia	20 cm	19,5 cm
živá hmotnosť	490 kg	480 kg
rozdiel OH a páskovej VK	16 cm	15 cm

<i>kobyly</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	154 cm	15 lem
obvod hrudníka	184 cm	176 cm
obvod záprstia	19,4 cm	18,6 cm
živá hmotnosť	480 kg	450 kg
rozdiel OH a páskovej VK	20 cm	17 cm

4.3 Slovenský teplokrvník

Pôvod a história

Slovenský teplokrvník vznikol na základe plemien chovaných na Slovensku, ktoré boli šľachtené arabskými a anglickými plnokrvníkmi. Teplokrvné plemená koní sa začali šľachtiť v 18. a 19.storočí.

Plemená, ktoré sa podieľali na tvorbe slovenského teplokrvníka:

- Arabský plnokrvník
- Čistokrvný arabský kôň - Shagya arab
- Anglický plnokrvník

- Anglický polokrvník
- Angloarab
- Bavorský teplokrvník
- Belgický jazdecký kôň
- Český teplokrvník
- Francúzsky jazdecký kôň
- Hannoverký kôň
- Holandský jazdecký kôň
- Holštýnsky kôň
- Nonius
- Oldenburský kôň
- Trakénsky kôň
- Westfálsky teplokrvník
- Vybrané línie chovu nemeckého teplokrvníka

Niektoré línie nemecké teplokrvníka majú veľké zastúpenie v populácii slovenského teplokrvníka.

Sú to línie: Lína Abglanz
 Lína Almé
 Lína Capitol
 Lína Cor de la Bryere
 Lína Cottage Son xx
 Lína Furioso II
 Lína Ladykiller xx
 Lína Pilot a Polydor
 Lína Sacramento Song xx

Štatút plemennej knihy plemena slovenský teplokrvník vyčleňuje plemená, ktoré môžu byť použité bez osobitného súhlasu za podmienky splnenia kritérií platných pre slovenského teplokrvníka: anglický plnokrvník, anglický polokrvník, angloarab, vybraní jedinci arabského pôvodu, trakénsky kôň, všetky varianty nemeckého jazdeckého koňa, holandský, belgický a francúzsky jazdecký kôň, Furioso, Nonius, český teplokrvník. U týchto plemien nie je žiadne

obmedzenie, pokiaľ splnia rovnaké kritériá ako slov. teplokrvník. Z celkovej populácie je žiadúci podiel jedincov v chove: u anglického plnokrvníka do 12 %, u koní s podielom arabskej krvi do 8 %, u trakénskych koní do 5 %. Neodsúhlasené plemená je možno použiť najmä u žrebcov v obmedzenom rozsahu, pri zámernej plemenitbe, cielene podľa chovného cieľa. Špeciálne vybrané žrebce pred využitím v plemenitbe musia byť odsúhlasené Radou PK (Hučka, Hala et al. (1998).

Chov slovenského teplokrvníka v Národnom žrebčine Topoľčianky

Chov slovenského teplokrvníka v žrebčine Topoľčianky bol plánovaný už pri jeho založení v roku 1921, ale z dôvodu nepostačujúcej kapacity sa jeho chov začal až v roku 1961. Stádo tvorilo 36 kobýl z ktorých 18 pochádzalo ŠM Hubice, 7 zo žrebčína Albertovec, po 4 kobyly zo žrebčína Hostouň n/ Šumavou a z domáceho chovu a po jednej kobyly zo Xaverova, Nového Tekova a Motešíc. Podľa pôvodu bol 17 kobýl po žrebcoch Furioso, 15 po anglických plnokrvníkoch. Od roku 1961 až do roku 2000 bolo do zaradených 37 kmeňových žrebcov – 16 slovenských teplokrvných, 11 anglických plnokrvníkov, 3 hanoverské, 2 trakénské a oldenburské, a po jednom holsteinskom, bavorskom teplokrvnom a westfalskom. Kobýl sa za toto obdobie vystriedalo 213 kobýl, pripustení bolo 1476 a zabreznutí 1002 z ktorých sa narodilo 546 žrebčiek a 395 kobyliet.

Priemerný stav stáda sa pohybuje od 40 do 50 kobýl a 2 až 3 žrebcov.

Žrebce pôsobiace v súčasnom stáde:

3608 Robinson I (R-31) Formát / Beluš

narodený: 06.11.1992 – otec: Robinson 210100378

– matka: 389 Furioso I-74

3756 Casanova I (Top Robin) / Beluš

narodený: rok 1996 – otec: Casanova

– matka: 596 Robinson-23

Charakteristika

Má veľmi dobrý charakter a živý temperament.

Je to stredne mohutné plemeno s výškou na kohútiku 161 – 168 cm a hmotnosťou 550 kg. Má obdĺžnikový tvar tela s veľmi dobre vyvinutou kostrou.

Farebné varianty sú ryšiak a hnedák.

Prevažne využívané na jazdectvo.

Slovenský teplokrvník je kôň stredne mohutný, má dlhší ramec tela, min výška na kohútiku palicová je 159 cm u kobýl a 161cm u žrebčov, obvod hrudníka 190 – 198 cm, obvod záprstia 20,5 – 21,5 cm a hmotnosť 520 – 578 kg. Sfarbením je najčastejšie hnedák a ryšiak. Má dobrú mechaniku pohybu, pevnú konštitúciu, dobrý charakter a živý temperament vhodný pre mnohostranne úžitkového koňa (Halo, Massányi, Kršková, 2004).

Ide o mnohostranného koňa. Základom sú uhorské plemená koní. Pôvodne sa v chove západoeurópske plemená vôbec neuplatňovali a až v poslednom období došlo k prílevu krvi trakénskych a hanoverských koní. Celkovo je to kôň temperamentný, má výraznejší kohútik a jemnejšiu telesnú stavbu, takže má lepšie jazdecké vlastnosti a dobré energické chody (Edwards, 1994).

V štatúte plemennej knihy plemena slovenský teplokrvník sú uvedené:

Tabuľka 6: základné telesné rozmery slovenského teplokrvníka (Horný et al. 2006)

<i>žrebce</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	163 cm	161 cm
obvod hrudníka	196 cm	193 cm
obvod záprstia	22,2 cm	21,4 cm
živá hmotnosť	593 kg	550 kg
rozdiel OH a páskovej VK	23 cm	17 cm

<i>kobyly</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	162 cm	159 cm
obvod hrudníka	198 cm	190 cm
obvod záprstia	21,2 cm	20,5 cm
živá hmotnosť	578 kg	520 kg
rozdiel OH a páskovej VK	26 cm	18 cm

4.4 Huculský kôň

Pôvod a história

Pôvod tohto plemena je vo Východných Karpatách v Rumunsku. Partrí k hoským typom koní az za jeho predka sa považuje tarpan. Na jeho vytorenie sa však podleľali aj kertak a arabský kôň. Jeho čistokrvný chov sa začína v roku 1856, kedy bol pre jeho chov založený v Rumunsku žrebčín Lučina. Šľachtenie sa zameriavalo na zachovanie vlastností pôvodného typu. V Lučinej roku 1903 bolo chovaných 28 plemenných kobýl a k nim 4 plemenné žrebce Taras, Miszka, Stirbul a Czeremos. V ďalších rokoch boli do plemenitby zaradené žrebce Hroby a Goral, ktorí boli zakladateľmi najlepších línií tohto plemena. V dôsledku vojny a rozpadu monarchie bolo stádo z Lučinej v roku 1918 rozdelené medzi nástupnícké štáty. V súčasnom období sa na Slovensku chovajú hucúlske kone v líniách Goral, Hroby, Gurgul a Oušor. Pričom Gurgul. Ďalšie chovy sa nachádzajú v Rumunsku, v Čechách, v Poľsku, v Rakusku a Maďarsku.

Huculský kôň je horské plemeno Karpát a jeho domovinou je Huculsko, kraj nachádzajúci sa vo východných Karpatoch (Rumunsko). Základom jeho chovu bol pôvodný karpatský typ Tarpana. Na jeho vyšľachtení mal nesporný podiel tiež Kertak a neskôr aj kôň arabský. O huculskom koni sa začína intenzívnejšie hovoriť v odborných kruhoch od r. 1856, keď sa jeho chovu ujal štát (Horný et al., 2003).

Hucul je naše plemeno koní, ktoré sa chovalo v severovýchodnej oblasti Karpát. Je to malý ťažný a nosný kôň, dobre prispôsobený pre horské prostredie. Jeho šľachtiteľský chov je v súčasnosti v plemenárskom podniku Topoľčianky (Edwardsa, 1992).

Nález kostier v starogermánskych hrobách poukazujú na to, že nordický domáci kôň bol koncom staroveku, ako kôň galský, rozšírený galskou kolonizáciou a po nej germánskou do severnej a strednej Európy. Je preto veľmi pravdepodobné, že jeho dnešnou odnožou je huculský kôň. Pomenovaný bol podľa svojich chovateľov Huculov z východných Karpát (Bílek, 1957).

Rodina v chove koní významnou chovnou jednotkou. Tvorí ju potomstvo naväzujúce pôvodom na významnú kobylu – zakladateľku rodiny. Jej pokračovateľkami sú chovné kobyly, ktoré udržujú vlastnosti rodiny a tým jej význam pre chov. Na základe zmapovania stavu chovných kobýl a ich príslušnosti k významným kobylám – zakladateľkám prostredníctvom medzinárodnej organizácie H.I.F. (Hucul International Federation) bolo zistených doposiaľ 29 rodín huculského koňa, z toho je pôvodom 13 poľských rodín, 9 slovenských, 5 rumunských a 2 maďarské rodiny. Vzhľadom na neprístupnosť rumunských plemenných kníh možno oprávnene očakávať väčší podiel rumunských rodín. Len v rakúskej plemennej knihe je zapísaných 9 plemenných kobýl z Rumunska, ktoré svojim pôvodom neprislúchajú k hore uvedeným rodinám (Kovačik, Horný, 2005).

Chov huculského koňa v Národnom žrebčine Topoľčianky

Od roku 1922 sa v NŽ Topoľčianky začína s chov huculského koňa, ktorým vytvorila základňa chovu tohto plemena na Slovensku. 33 huculských koní bolo premiestnené z Woldhoffu – dva kmeňové žrebce, 15 plemenných kobýl a 16 žriebät. Huculské stádo bolo v Topoľčiankach ustajnené len dočasne a hneď v roku 1923 bol prevezené do žrebčína Turia Remety. Časť stáda z Turia Remety sa opäť presúva do Topoľčianskeho žrebčína a jeho novovybudovaného oddelenia. Bol to jeden kmeňový žrebec, 10 plemenných kobýl a 19 žriebät. K nim sa v roku 1927 pridalo huculské stádo z Sebeslaviec. Na zamedzenie príbuzenskej plemenitby bol do Topoľčianok z východného Slovenska dovezený ročný žrebec Gurgul, ktorý bol v roku 1927 zaradený za kmeňového žrebca. Ten pripustil 102 kobýl a z

nich sa narodilo 47 žrebčiekov a 26 kobyliiek. V roku 1936 však dochádza k zrušeniu chovu huculaského koňa v Topoľčiankach a celé stádo okrem žrebčiekov bolo premiestnené späť do žrebčína Močarky, ktorý bol v roku 1928 vybudovaný pri žrebčine Turia Remety. V Topoľčiankach sa znova začína chovať huculský kôň až v roku 1939. Priemerný stav stáda v súčasnosti je 25 kobýl a 4 – 5 žrebčiekov.

V súčasnom chove Národného žrebčína Topoľčianky pôsobia:

7 Prislop / Tmavý hnedák

narodený: 25.05.1995 - otec: Prislop IX

- matka: 518 Pietrosu VIII-55

8 HROBY XII (X XXI-71) / Vraník

narodený: 27.05.1995 - otec: Hroby XXI

- matka: 696 Goral XVI-84

25 Gurgul X (Gu VII-10) / Tmavý plavák

narodený: 11.06.1995 - otec: 197 Gurgul VII

- matka: 329 Oušor 3

51 Hroby XVI (H XII-28) / Hnedák

narodený: roku 2004 - otec: 8 Hroby XII

- matka: 622 Goral XIV-46

214 Hroby VIII (H VII-8) / Hnedák

narodený: 22.04.1988 - otec: 195 Hroby VII

- matka: 356 Oušor 7

Charakteristika

Huculský kôň patrí medzi horské plemená a vďaka tomu dokáže prežiť v zlých klimatických podmienkach, nenáročný, húževnatý, spoľahlivé, kludným a dobrým charakterom, vytrvalý, odolný voči viacerým chorobám a s dobrou plodnosťou.

Je malého vzrastu, výška na kohútiku sa pohybuje od 130-140 cm. Je dobre stavaný, svalnatý s pevnou konštitúciou a hmotnosťou 400- 440kg.

Kohútik je málo výrazný, plecia sú súmerné. Obvod hrudníka je približne 170 cm.

Hlava je menšia s živými očami, mohutnejšia primitívneho typu.

Krk krátky, svalnatý, silný a stredne nasadený.

Pevný chrbát, hlboký a široký hrudník, zadok je široký, krátky, svlanatý a stredne sklonený s vysoko nasadeným, husým a hrubým chvostom.

Končatiny majú výrazné klby, sú krátke, pevné, s dobre tvarovanými a pevnými kopytami. Obvod na záprsti je od 17- 20cm. Charakteristický je kravský postoj.

Vyskytujú sa sfarbenie môže byť plavák, raník, hnedák a ryšiak. Často sa od hrivy k chvostu vyskytuje tmavý úhorí pruh. Huculske koňe majú hustejšiu, hrubšiu a dlhšiu srst' prispôbenú proti zlým povetnostným podmienkam.

Huculsky kôň patrí medzi neskoršie plemená keďže dospieva v 5 až 6 roku.

Využívali sa hoských hospodárstvach a na všetky hospodárske práce, na nosenie ťažkých nákladov. Teraz sa využíva ako záprahový kôň a na turistické a rehabilitačné jazdenie.

Huculský kôň patrí medzi menšie horské plemená koní s veľmi dobre vyjadreným typom, s typickými chodmi v kroku, pri prekonávaní horských prekážok, s dobrým charakterom, kludným temperamentom. Zovňajšok má korektný, dlhšieho rámca, na kratších, kostnatých nohách, s tvrdou kopytnou rohovinou. Telesnou stavbou je veľmi dobre prispôbený pre prácu v horskom teréne ako kôň pre ťah, jazdectvo, ako aj na nosenie nákladov. Pôvod huculského koňa nie je celkovo geneticky homogénny. Dospieva v 5. - 6. roku (Horný et al. (2003).

Huculský kôň dosahuje výšku na kohútiku palicovú 137- 142 cm, obvod hrudníka 170- 176cm, obod záprstia 17,5-18,5 cm a hmotnosť 400-445kg. Má menšiu hlavu, silný krk, nevýrazný kohútik, hlboký a široký hrudník. Chrbát má pevný, bedrá dobre viazané, zadok široký a kratší, kostnaté končatiny s tvrdou kopytnou rohovinou. Jeho chody sú krátke, ale výdatné a spoľahlivé. Sfarbenie je hnedé, plavé a ryšavé, s úhorím pásom (Halo, Massánayi, Kršková, 2004).

V štatúte plemennej knihy huculského plemena sú uvedené:

Tabuľka 7: základné telové miery huculského koňa (Horný et al. 2006)

<i>žrebce</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	144 cm	139 cm

obvod hrudníka	176 cm	166 cm
obvod záprstia	19 cm	18,5 cm
živá hmotnosť	460 kg	420 kg
rozdiel OH a páskovej VK	22 cm	20 cm

<i>kobyly</i>	<i>priemer</i>	<i>min.</i>
výška v kohútiku palicová	142 cm	137 cm
obvod hrudníka	176 cm	170 cm
obvod záprstia	18,5 cm	17,5 cm
živá hmotnosť	445 kg	400 kg
rozdiel OH a páskovej VK	24 cm	21 cm

Tabuľka 8: Žriebätá narodené v 90. ročnej histórii žrebčína (<http://sk.nztopolcianky.sk/>)

Poradie:	Meno:	Dátum narodenia	Pohlavie:	Otec:	Matka:
Prvé žriebä	Neapolitano Gratia	01.10.1921	kobyľka	Neapolitano Grátia	5 Bonarieta
Tisíce žriebä	Aghil Aga	30.04.1933	žrebček	Aghil Aga	41 Shagya X-14
Dvojtisíce žriebä	Shagya VII	19.09.1944	žrebček	Shagya VII	313 Shagya X-14
Trojtisíce žriebä	Pluto	14.05.1956	kobyľka	Pluto III	632 Caprietta
Štvrtisíce žriebä	Sirocco I	28.09.1967	kobyľka	Sirocco I	66 Birlad-77
Päťtisíce žriebä	Tobrok-101	02.01.1981	kobyľka	Tobrok	233 Kuhailan Urkub

Šesťtisíce žriebä	Neapolitano IX- 38	08.01.91	kobylka	Neapolitano IX	391 Bonavia
Sedemtisíce žriebä	Snežienka	13.03.01	kobylka	Samír	518 Sandra
Osemtisíce žriebä	Shagya XXX-18	19.03.11	kobylka	Shagya XXX	667 Siglavy Bagdady III-11

5 Záver

Národný žrebčín Topoľčianky každoročne navštívi viac ako 50 000 návštevníkov zo Slovenska, ako aj zo zahraničia. Zaujímajú sa práve o mnohé chovateľské a športové podujatia. Stretávajú sa tu popredné osobnosti spoločenského a politického života na najvyššej úrovni. Pri príležitosti návštevy Slovenska v roku 2007 Jej veličenstvo britská kráľovná Alžbeta II. dostala od Národného žrebčína symbolický dar, plemenného žrebca Maestosa IV. a album fotografií topoľčianskych koní.

V súčasnosti v Národnom žrebčine chovajú približne 500 koní. Dodnes odchovali už 8000 žriebät. Úspešne reprezentujú slovenský chov koní na mnohých významných podujatiach po celej Európe. V roku 2002 vyšla kniha Národný žrebčín a v roku 2007 reprezentačná obrazová publikácia Lipicany a záprahy, ktoré vydala autorská dvojica Ing. Michal Horný a Martina Krajčírová. V októbri tohto roku Národný žrebčín oslávi 90 rokov založenia.

Každého človeka vedú ku koňom iné popudy. Ľudí, ktorí sa o ne starajú 24 hodín denne, vedie ku koňom predovšetkým láska. Svojou poctivou prácou prispievajú k rozvoju národného žrebčína a k zachovaniu obrovského dedičstva pre budúce generácie.

6 POUŽITÁ LITERATÚRA

- 1; AŠKAR, J. : Saglauvi. In: Alsahra, r. 4., 1999., s. 44-46.
- 2; BÍLEK, F. : Speciální zootechnika – chov koní II, 1031 str., Státní zemědělské nakladatelství Praha, 1957
- 3; ČEPČEK, Š. : Topolčianky, Tlačiarne SNP n.p. Martin, 1983 , s. 166. ISBN 61 – 466 - 83
- 4; GABRIŠ, J. et al.: Atlas plemien hospodárskych zvierat. Bratislava, Príroda, 1987, s. 375
- 5; GRESSNER, J., HUČKO V.: Národný žrebčín Topolčianky 1921-1996. Bratislava: Cicero, 1996. 107 s.
- 6; EDWARDS, E. H.: Obrázková encyklopédia koní. Bratislava: Gemini, 1994. 157 s. , ISBN 80-7181-060-6
- 7; EDWARDS, E. H.: Veľká kniha o koňoch, 239 str.. Nakladateľstvo GEMINY, spol. s.r.o. Bratislava, 1992, ISBN 80-85265-34-4
- 8; HALO, M. et al.: Génové rezervy koní na Slovensku: I. časť – Lipický In: Slovenský chov, roč. 4, 1999 ISSN 1335 - 1990
- 9; HALO, M. et al. : Chov koní, 2004, ISBN 80-8069-326-9
- 10; HORNÝ, M. et al.: Štatút plemennej knihy plemena Hucul, 15 str., 2003
- 11; HORNÝ, M., KOVALČÍK E., KRAJČÍKOVÁ M. : Arabský kôň, Svornosť, a.s. Bratislava, 2004, 48 str.
- 12; HORNÝ, M., KOVALČÍK, J., HALO, M. – KOVALČÍK, E. – BECÍK, S.: Štatút plemennej knihy plemena LIPICAN, Národný žrebčín Topolčianky, š.p., 2006, 17. str.
- 13; HORNÝ, M., KRAJČÍROVÁ, M. : Národný žrebčín Topolčianky, Slovenská grafia, a.s., Bratislava, 2002, s. 105, ISBN 80-968753-9-6
- 14; HORNÝ, M., KRAJČÍROVÁ, M.: Národný žrebčín Topolčianky, Kasico, a.s., Bratislava, 2008, s. 146, ISBN 978-80-969945-0-2
- 15; HORNÝ, M., KRAJČÍROVÁ, M.: Lipicany a záprahy, Svornosť, a.s. Bratislava, 2007, ISBN 978-80-969680-7-7
- 16; HÖRMAN, Š.: Chov koní. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry, 1977
- 17; HUČKO, V.: Arabský kôň. In: Equito, roč. 3, 1994, č. 4-8, s. 4-6.

- 18; HUČKO, V. - HALO, M.: Štatút plemennej knihy plemena Slovenský teplokrvnik. Bratislava: MP SR ZCHK, 1998. 12 s.
- 19; HUDÍK, P. : Topoľčianky, Sprint dva, Bratislava 2010, s. 208, ISBN 978-80-89393-27-5
- 20; KOLÁŘOVÁ, R.: Nejkrásnější mezi koňmi. Jezdectví, roč. 49, 2001, č. 3, s. 44. ISSN 1210 - 5406
- 21; KOVALČÍK, E. – HORNÝ, M.: Huculský kôň s históriou má budúcnosť, Jazdectvo, december 2005, X. ročník, ISBN 9771335 492006, str. 30 – 32.
- 22; MLYNEK, J. - HALO, M.: Chov koní Vydavateľstvo Slovenský chov, 1999, 99 ISBN 80-968175-4
- 23; MODLINSKÁ, D.: Kone a žriebätá Bratislava: Slovart, 1994. 94 s. ISBN 80-7145-150-9
- 24; NAVRÁTIL, J., MATOUŠOVA - MALBOHANOVÁ, Z.: Chov Shagya araba a huculského koňa v ČR. In: Chov koní v novom tisícročí. Nitra: SPU, 2000, s. 86-87. ISBN 80-7137-753-8
- 25; PAŠKA J.: Živočišna výroba. Bratislava: Príroda, 1991. 401 s. ISBN 80-07-00417-3
- 26; PELECH O. - ĎUREČKO, J. - MASEK, I. : Návody na praktické cvičenia z chovu koní, Nitra: VŠP, 1990. 104 s. Kone a žriebätá ISBN 80-85175-49-5
- 27; PICKERALOVÁ T. : Kone a poníky, Pattagon Queen Street House 2002, ISBN 80-7145-850-3
- 28; STEJSKALOVÁ, S.: Bábolna – srdce arabského chovu koní. In: Jezdectví, roč. 46, 1998, ISSN 1210 - 5406
- 29; NŽ Topoľčianky [online], Dostupné na internete : <http://sk.nztopolciany.sk/>
- 30; Kone [online], Dostupné na internete: <http://www.kone.sk/>
- 31; Hipilogické múzeum Národného žrebčína Topoľčianky

